

BISDOM MAGAZINE

2016 | FEBRUARI

JAARVERSLAG | 2015

PRIESTERSTUDENTEN EN DIAKENSTUDENTEN

Diakenwijding in de grote kapel op Bovendonk.
(Foto: J. Wouters)

Studenten bisdom van Breda

Het bisdom van Breda telde bij de start van het studiejaar 6 priesterstudenten (4 studeren aan Bovendonk en 2 aan de Fontys Hogeschool Levensbeschouwing en Theologie) en 3 diakenstudenten (Bovendonk).

In het Antoniushuis wonen 3 priesterstudenten van het bisdom van Breda. 2 van hen studeren aan de Fontys Hogeschool Levensbeschouwing en Theologie en 1 studeert aan Bovendonk.

Studenten Priester- en Diakenopleiding Bovendonk

De Priester- en Diakenopleiding Bovendonk leidt priesters en diakens op voor verschillende bisdommen en voor ordes en congregaties. De Priester- en Diakenopleiding Bovendonk te Hoeven startte het studiejaar 2015-2016 met 21 studenten. Het afgelopen jaar stroomden 3 studenten uit doordat ze gewijd werden, en 4 studenten stopten met de opleiding.

Er begonnen 7 nieuwe studenten aan de opleiding. Het gaat om 5 eerstejaarsstudenten (2 priesterstudenten voor het bisdom van Breda, 1 priesterstudent en 1 diakenstudent voor het bisdom Rotterdam en 1 priesterstudent voor het bisdom Mechelen-Brussel) en 2 zij-instromers (1 priesterstudent voor het aartsbisdom Utrecht en 1 priesterstudent voor het bisdom Rotterdam).

Van de in totaal 21 studenten zijn er 13 priesterkandidaten en 7 diakenkandidaten, 1 student is priester.

De 21 studenten van Bovendonk zijn afkomstig uit:

- het bisdom Breda: 7 studenten (4 priesterstudenten en 3 diakenkandidaten)
- het bisdom Rotterdam: 6 studenten (2 priesterstudenten en 4 diakenkandidaten)
- het aartsbisdom Utrecht: 5 studenten (4 priesterstudenten en 1 priester)
- het bisdom Antwerpen: 1 student (1 priesterstudent)
- het aartsbisdom Mechelen-Brussel: 2 studenten (2 priesterstudenten)

- 2009-2010: 23 studenten (17 priesterstudenten, 6 diakenstudenten), waarvan 8 nieuwe studenten in het eerste jaar
- 2010-2011: 23 studenten (16 priesterstudenten, 7 diakenstudenten), waarvan 6 nieuwe studenten in het eerste jaar
- 2011-2012: 25 studenten (17 priesterstudenten, 8 diakenstudenten), waarvan 5 nieuwe studenten in het eerste jaar
- 2012-2013: 25 studenten (13 priesterstudenten, 12 diakenstudenten), waarvan 6 nieuwe studenten in het eerste jaar
- 2013-2014: 21 studenten (10 priesterstudenten, 11 diakenstudenten, verder 1 priester), waarvan 4 nieuwe studenten in het eerste jaar
- 2014-2015: 21 studenten (12 priesterstudenten, 8 diakenstudenten, verder 1 priester), waarvan 2 nieuwe studenten in het eerste jaar (1 priesterstudent en 1 diakenstudent), 4 zij-instromers voor het priesterambt

- 2015-2016: 21 studenten (13 priesterstudenten, 7 diakenstudenten, verder 1 priester), waarvan 5 nieuwe studenten in het eerste jaar (4 priesterstudent en 1 diakenstudent), 2 zij-instromers voor het priesterambt.

Fondsen van het bisdom ten behoeve van de priester- en diakenopleiding

Mgr. Frenckenstichting

De Mgr. Frenckenstichting richt zich op giften van mensen uit het bisdom voor de priesteropleiding en de diakenopleiding. Bank IBAN: NL05 INGB 0668 4309 07 t.n.v. Frenckenstichting, Breda

Priester- en Diakenopleiding Bovendonk

De Priester- en Diakenopleiding Bovendonk richt zich landelijk op mensen die willen bijdragen aan de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk, waaronder oud-studenten en hun parochianen. Bank IBAN: NL93 INGB 0002 5806 80 t.n.v. stichting PDOB te Breda

Fonds nieuw religieus leven

Dit fonds wil diocesane congregaties in de gelegenheid stellen om een bijdrage te leveren ter ondersteuning van initiatieven voor nieuw religieus leven. Bank IBAN: NL79 RABO 0101 0517 78

Aanmelden voor de gebedskring roepingen

De diocesane gebedskring roepingen komt tweemaal per jaar bijeen: in het voorjaar op Roepingenzondag en in het najaar op het feest van de heilige Willibrord. Aanmelden kan via gebedskringroepingen@bisdombreda.nl of **T 076 5223444**.

bisdom van breda

Dit magazine is een uitgave van het bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement voor 2016 een e-mail naar: magazine@bisdombreda.nl en maak ten minste € 12,50 over op IBAN NL93 INGB 0001066316 t.n.v. Uitgeverij bisdom Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444. Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie

Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Daphne van Rosendaal
(hoofdredacteur).

Adres redactie

E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop

Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Foto's:

R. Mangold:
pagina 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11,
12, 13.
J. Wouters:
pagina 2, 7, 10, 11, 14, 15.

Vormgeving en druk

brainstorm en concept, Breda

Issn nummer: 1874-0480

IN DEZE UITGAVE

5 |

Gebed en de parochie

8 |

Kloosternacht religieuzen

12 |

Project gezinspastoraat

14 |

ANBI-publicatieplicht

15 |

Priesterwijding

22 |

Kerken in de steigers
2016

- 2 | Priesterstudenten en diakenstudenten
- 16 | Financiële paragraaf
- 18 | Samenvoeging parochies, Parochies en kerkgebouwen
- 19 | Deelname aan het kerkelijk leven Overzicht priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers in het parochiepastoraat
- 20 | Personeelsmutaties

Bestel gratis* exemplaren van dit magazine via magazine@bisdombreda.nl
*Magazines zijn gratis voor parochies in het bisdom van Breda.

VAN DE REDACTIE

Het eerste deel van 2015 stond in het teken van het diocesane Jaar van het Gebed (18 oktober 2014 - 31 mei 2015). Dit onderstreepte dat parochies biddende gemeenschappen zijn en wilde daartoe een verdere impuls zijn. Bisschop Liesen: "Bidden is iets voor elke dag en een teken van onze vertrouwvolle omgang met God. Gebed maakt geloofsverdieping mogelijk, en gebed leidt ook tot een verdieping van naastenliefde en diaconale inzet."

Ondertussen kondigde paus Franciscus in maart een Heilig Jaar van Barmhartigheid aan (8 december 2015 - 20 november 2016). Daarvoor ontmoetten pastorale beroepskrachten uit het bisdom elkaar op op 28 augustus Bovendonk tijdens een bijeenkomst die door het Sint Franciscuscentrum werd georganiseerd.

Ook de religieuzen vierden dit jaar een themajaar: het Jaar van het Godgewijde Leven (29 november 2014 - 2 februari 2016). De religieuzen van de heilige

driehoek in Oosterhout combineerden slim het één en ander met elkaar en hielden op 13-14 mei een kloosternacht voor jongeren.

Het bisdom en de parochies zijn door de Belastingdienst erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Daar past openheid en transparantie bij, onder meer waar het gaat om financiële gegevens. In het tweede deel van dit Jaarverslag vindt u daarom een financiële paragraaf, diocesane kerncijfers en ook personeelsmutaties.

4/1 Nieuwjaarsreceptie Bovendonk • 6/1, 8/1 Nieuwjaarsrecepties vicariaten • 14/1 Bekendmaking Kerkbalanscijfers 2013 • 23/1 Vragenlijst Bisschoppensynode 2015 uitgezet in parochies • 24/1 Impulsachtend diaconie • 27/1 YouTube-film over de rozenkrans geüpload • 28/1 Gezinsactiviteit Asielzoekerscentrum 'De Boschpoort'

Gelovigen mogen Christus present stellen in het leven van anderen. (Foto: R. Mangold)

De nieuwjaarsbijeenkomsten op 6 en 8 januari in het vicariaat Breda en Middelburg vonden plaats in het Jaar van het Gebed (18 oktober 2014 - 31 mei 2015). God is in ons leven present en gelovigen mogen vanuit dit besef Christus present stellen in het leven van anderen, gaf bisschop Liesen aan: "Vertrekkend vanuit gebed, kun je beter present zijn." De bisschop nodigde de aanwezigen uit bruggen naar elkaar te bouwen, opdat Christus over deze brug kan komen. "Zo worden we instrument van zijn vrede."

Tijdens de nieuwjaarsbijeenkomst van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk op 4 januari gaf rector Schnell aan dat het belang om te bidden voor nieuwe roepingen onverminderd groot blijft. De gebedskring voor roepingen groeit (169 leden per 31 december 2015). Tijdens de bisdombedevaart naar Polen (18 - 25 oktober 2014) ervoeren de priester- en diakenkandidaten van het bisdom dat de interesse in hun roeping groot is. Aangekondigd werd verder dat opleiding afscheid zou gaan

nemen van studierector Jan Brok.

Op zaterdag 24 januari namen diaconale vrijwilligers deel aan de impulsachtend diaconie op Bovendonk in Hoeven. Het Sint Franciscuscentrum (vorming en diaconale actie) organiseerde de impulsachtend vanwege de invoering van de Participatiewet per 1 januari 2015. De bisschop hield een inleiding over de relatie tussen geloof en diaconie, terwijl Bob van Geffen, programma-coördinator van het Sint Franciscuscentrum, sprak over de betekenis van de Participatiewet gezien vanuit de Kerk en het geloof. De beweging van barmhartigheid (H. Augustinusparochie te Breda), de Diaconale Stad Roosendaal (St. Norbertusparochie) en de Maria-parochie te Etten-Leur lieten zien hoe zij op deze nieuwe situatie inspelen. Van Geffen: "De sociale leer erkent dat iedereen geroepen is deel te nemen aan het sociale leven en benadrukt het belang van het algemene welzijn, de solidariteit, en de werkelijke waardige participatie in de samenleving van allen. Daarbij is het zaak de arme

en de kwetsbare te zien en voorrang te geven. Samenleven is zorgen, daartoe zijn we geschapen. Overigens is niet alleen de vraag welke zorg we geven, maar ook welke we vragen."

Op woensdag 28 januari werd vanuit het project 'Nieuwe diaconie in de nieuwe parochie' een gezinsmiddag georganiseerd in het Asielzoekerscentrum 'De Boschpoort' te Breda. Dit diaconale project richt zich op het opzetten van diaconale activiteiten in de stad Breda en omgeving. Projectmedewerker is Martijn Kurstjens. Ongeveer vijftig deelnemers, uit onder meer Syrië en Eritrea, deden enthousiast mee met verschillende spellen zoals voetbal, spelen met lego en 'map it', waarbij ze op een landkaart aangaven waar ze vandaan komen en daarbij een wens uitspraken.

1/2 Start diaconaal project 'Uitzicht door inzet' • 6/2 Ontmoeting bisschop Liesen met classis West-Brabant (PKN) • 8/2 Bisschop Liesen in het Geloofsgesprek • 11/2 Lezing bisschop voor Ridderorde van het Heilig Graf • 18/2 Vastenestafette van start • 19/2 YouTube-film over het Getijdengebed (Jaar van het Gebed) • 23/2, 25/2 Kostenbijekomsten over de vieringen van de Goede Week en Pasen • 23-25/2 Retraites voor priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers • 24/2 'Parochies aan de slag voor kwetsbaren': werkconferentie over communicatie

De nieuwe parochie viert liturgie en bestaat ook uit catechese en diaconie. (Foto: R. Mangold)

Op 1 februari 2015 startte een nieuw diaconaal project voor ondersteuning van mensen en gemeenschappen bij massaontslagen. Pastoraal werker Ad van Loveren voert dit project gedurende twee jaar uit vanuit het Sint Franciscuscentrum (vorming en diaconale actie). Vanuit de sociale leer van de Kerk is arbeid een menselijke activiteit die van belang is voor het levensonderhoud, voor de ontplooiing van de persoon en zijn of haar talenten, en voor het onderhouden van een netwerk van relaties tot opbouw van de samenleving. Dat geldt voor betaalde én onbetaalde arbeid. Het project 'Uitzicht door inzet' richt zich op mensen die geen nieuw werk vinden. Het wil hen (parochiaan of niet) actief betrekken in activiteiten met en voor anderen. Het project richt zich op Bergen op Zoom en Zeeuws-Vlaanderen.

Op 8 februari was bisschop Liesen te gast in het Geloofsgesprek op NPO 2 (Omroep RKK). De bisschop sprak vanuit het Jaar van het Gebed. Gebed is belangrijk op persoonlijk niveau en ook in grotere fusieparochies die hun vaste

basis nog aan het vinden zijn. De nieuwe parochie viert niet alleen liturgie, maar bestaat ook uit diaconie en catechese. "Het wortelt allemaal in gebed, wat je gaat doen. Dat was een van de gedachten bij het Jaar van het Gebed," aldus de bisschop. "Je kunt bidden niet isoleren van je leven. Het is er onderdeel van. Dienstbaar worden aan anderen hoort erbij. Hoe zorg je ervoor dat je de goede dingen doet en op de goede manier? Iemand een boterham geven om je eigenwaarde te strelen..? Als je bidt, word je losgemaakt van jezelf, je schenkt je vertrouwen aan God en bouwt op Hem. Daardoor ben je beter in staat iets voor een ander te doen."

"Hoe kunnen we met het oog op onze diaconale activiteiten onze communicatie-effectiviteit vergroten?" Dat was de centrale vraag tijdens de werkconferentie communicatie op dinsdagavond 24 februari in de Immanuelparochie. Ruim twintig vertegenwoordigers uit de parochie kwamen in Zevenbergen samen om met elkaar aan de slag te gaan met

een communicatieplan rondom een diaconale casus. De avond werd georganiseerd door projectmedewerker Marc de Koning vanuit het project 'Parochies aan de slag voor kwetsbaren'. Dit project wordt uitgevoerd binnen het Sint Franciscuscentrum om de diaconie in de parochies meer zichtbaar te maken. De deelnemers konden kiezen uit een aantal diaconale casussen om aspecten uit de communicatietheorie om te zetten naar de praktijk, zoals het Vastenactieproject en de start van een nieuwe bezoekgroep. Parochie Immanuel was een van de eerste samenwerkingsverbanden waar het project 'Parochies aan de slag voor kwetsbaren' werkt aan de diaconale profilering.

8/3 Bisdombijeenkomst Jaar van het Gebed over het persoonlijk gebedsleven • 13-14/3 Aandacht voor gebed en bekering bij '24 uur voor de Heer' • 14/3 'Gebruik het potentieel van de ledenadministratie' (bijeenkomst Ledenadministratie Navision) • 16/3, 17/3 Pastoorscursus 2015 • 20/3 Antoniusacademie over 'Schulden en schuldhulpverlening' • 22/3 YouTube-film over de Kruisweg geüpload • 25/3 Bijeenkomst over het vormsel voor vormselwerkgroepen • 29/3 Palmzondag

Katholieke kerken zijn gebouwd met name voor de viering van de eucharistie. (Foto: R. Mangold)

Op 8 maart organiseerde het Sint Franciscuscentrum een middag over gebed. Joris van Voorst tot Voorst, directeur van Kerk in Nood, vertelde hoe Kerk in Nood de vervolgd christenen ondersteunt door gebed, informatie en concrete hulp. Petra Corbet uit Bergen op Zoom sprak over 'Mothers Prayers', moeders die voor elkaars kinderen bidden. Zij leidt een groep in Bergen op Zoom. Edwin van Dijk uit Goes getuigde op indrukwekkende wijze hoe hij omgaat met een ernstige ziekte en een naderende dood. Hij vertelde hoe hij kracht krijgt door de steun en het gebed van anderen en hoe hij merkt dat Jezus Christus hem op moeilijke momenten daadwerkelijk nabij is.

Op 16 en 17 maart stond de Pastoorscursus in het teken van de kerkgebouwen. Kerkjurist Ton Meijers (TST voorheen FKT) gaf aan dat het canoniek recht spreekt over de kerkgebouwen, kapellen en altaren als gewijde of heilige plaatsen, 'loca sacra'. Een kerkgebouw wordt ingewijd of ingezegend en is het huis van God

('domus Dei'). Idealiter is het een gedeelte van de dag open voor mensen om hun vreugde en verdriet bij God te brengen. Katholieke kerken zijn gebouwd en ingericht met het oog op liturgische vieringen, met name de viering van de eucharistie. Het kerkelijk recht geeft aan dat in een gewijde plaats alleen mag worden toegelaten wat dienstig is aan de beoefening of bevordering van de eredienst, de vroomheid en de godsdienst. Ander gebruik kan alleen worden toegestaan als dat niet strijdig is met de heiligheid van de plaats. De pastoors wisselden uit over de druk die kan ontstaan op andersoortig gebruik om inkomsten te werven voor het onderhoud van het gebouw.

Op 20 maart vond een Antonius-academie plaats over 'Schulden en schuldhulpverlening'. Waar mensen in de schulden komen is er een persoonlijke verantwoordelijkheid, maar voor een oplossing zijn meer partijen nodig. Gespreksgenoten tijdens deze Antoniusacademie waren vertegenwoordigers van het instituut

voor Maatschappelijk Welzijn in Breda, SchuldHulpMaatje en Stichting Encour, Rabobank Breda, Skanfonds en het bisdom van Breda. In zijn slotwoord vertelde bisschop Liesen de anekdote over burgemeester van New York Fiorello La Guardia (1882-1947). Hij nam wel eens de rol van rechter op zich. Toen er een vrouw aan hem werd voorgeleid die een brood had gestolen, veroordeelde hij haar tot een boete, maar hij legde ook een boete op aan iedereen in de rechtzaal. Bisschop Liesen: "Hij legde de vinger op de zere plek. Hij gaf aan: er is een concrete persoon die iets fout heeft gedaan, maar er is een soort structuur die door iedereen voor een stukje mee in stand wordt gehouden en dus mag iedereen bijdragen aan een oplossing."

1/4 Chrismaviering 2015 • 3/4 Bisschop Liesen loopt Kruisweg met leerlingen Markland College Oudenbosch • 11/4 Informatiedag op de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk • 12/4 Gebedsinitiatief op Barmhartigheidszondag • 18/4 Diocesane Zangdag over muziek in ochtend- en avondgebed (Jaar van het Gebed) • 18/4 Bibliodrama/Theater in de Kerk in Steenberg • 21/4 Parochievisitatie bisschop Sint Norbertusparochie Roosendaal • 26/4 Roepingenzondag 2015 • 26/4 Bisdom presenteert nieuwe CD 'Hoor Israël' op Roepingenzondag 26 april • 26/4 Geloofsgesprek met bisschop Liesen (Omroep RKK) • 29/4 Bidden met de Bijbel: YouTube-film over gebed

Chrismamis in de parochiekerk van Sint Petrus' Banden te Gilze. (Foto: J. Wouters)

Op woensdag 1 april werd de chrismamis gevierd in de parochiekerk van Sint Petrus' Banden te Gilze. De bisschop zegende de heilige Oliën voor de geloofsleerlingen en de zieken en wijdde het heilig Christma. In zijn preek ging de bisschop in op de dialoog die God met de mensen zoekt en op de sacramenten die ons toerusten om in navolging van Christus te leven. Met Christus verbonden zijn betekent Hem concreet navolgen en rond Hem ook met elkaar verbonden zijn en blijven. Bisschop Liesen: "Als gezalfden, als christenen, zijn wij toegewijd aan God en ook aan elkaar. We leven niet voor onszelf alleen. Ik bid dat vele mensen in onze Kerk, jong en oud, de kracht van de Geest ontvangen en aannemen en tot grotere navolging komen, telkens wanneer in het komend jaar de sacramenten gevierd worden met de Oliën die vanavond gewijd en gezegend worden." Bij de chrismaviering werd zoals gebruikelijk ook een diaconale inzameling gehouden.

Op Goede Vrijdag 3 april liepen leerlingen van 5 vwo van het Markland

College Oudenbosch als bijzondere les levensbeschouwing samen met de bisschop de kruisweg in de basiliek H.H. Agatha en Barbara in Oudenbosch. Lopend in de basiliek en kijkend naar de staties van de Kruisweg, kregen de leerlingen rond de kruiswegstaties vragen voorgelegd. De bisschop stond met de leerlingen stil bij het lijden in de wereld en de betekenis van het lijden van Jezus Christus.

Twaalf personen toonden op zaterdag 11 april belangstelling voor de informatiedag op de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk te Hoeven. Daarmee was de bijeenkomst drukker dan voorgaande jaren. De kandidaten waren afkomstig uit verschillende bisdommen. Het aantal priesterkandidaten was in de meerderheid. De informatiedag wordt jaarlijks gehouden.

Op 21 april bezocht de bisschop de St. Norbertusparochie in Roosendaal als eerste bezoek in een nieuwe reeks (visitatie)bezoeken. De bisschop sprak

met betrokkenen van het senioren-pastoraat, het parochiebestuur en leden van parochiekerncmissies over de uitdagingen voor de parochie in deze tijd, zoals het contact met ouderen in de parochie en met nieuwe generaties. Dit zijn speerpunten in het parochieplan. We kunnen geloof niet meer veronderstellen, maar moeten het voorstellen, aldus de bisschop. Dat betekent dat mensen geloof moeten kunnen 'afkijken' van anderen. Daarbij is elk van de drie pijlers van de parochie van belang: catechese, diaconie, liturgie. De parochie is in beweging. Vroeger leek de parochie op een cirkel met één brandpunt rond de kerk en de pastoor. Tegenwoordig hebben parochies meer brandpunten: parochiekernen en kerken. De zondag vieren doe je samen, gaf de bisschop aan, maar gemeenschap ben je ook op andere momenten en juist ook diaconale inzet is niet beperkt tot één plek, maar afhankelijk van waar nood is. Het bezoek werd afgesloten met een eucharistieviering en een ontmoeting met parochianen.

10/5 Diakenwijding Jochem van Velthoven • 13-14/5 Kloosterlingen Heilige Driehoek organiseren bijzondere Kloostertocht (Jaar van het Gebed, Jaar van het Religieuze Leven) • 18/5 Bijeenkomst in het bisschopshuis: 'Het apostolaat in de huidige tijd' • 20/5 Emeritidag 2015: Onze omgang met bidden (Jaar van het Gebed) • 22/5 'Dag voor de religieuzen' • 26/5 Parochievisitatie bisschop H. Mariaparochie Etten Leur • 31/5 Diocesane afsluiting van het Jaar van het Gebed in Zegge • 31/5 Films over gebed afgesloten met film over Aanbedding

De kloosterlingen van de Heilige Driehoek in Oosterhout organiseerden van 13 op 14 mei een Kloosternacht voor jongeren. (Foto: R. Mangold)

De kloosterlingen van de Heilige Driehoek in Oosterhout organiseerden van 13 op 14 mei een Kloosternacht voor jongeren. Ze nodigden jongeren uit om mee te trekken naar de drie huizen van de Heer in één kloosternacht en deze zo door te brengen in stilte, gebed, gesprek en ontmoeting met mensen die hun leven radicaal aan God hebben gewijd. De kloosternacht werd gehouden binnen het Jaar van het Godgewijde Leven dat paus Franciscus uitriep (29 november 2014 - 2 februari 2016) en het diocesane Jaar van het Gebed (18 oktober 2014 - 31 mei 2015). De Kloosternacht begon in Sint-Catharinadal, waar de bisschop Liesen met zijn zegen en zending de pelgrimstocht inzette. Daarna liep het gezelschap naar de leden van Chemin Neuf in de Sint-Paulusabdij. De kloostertocht werd besloten in de Onze Lieve Vrouwe Abdij.

Op 22 mei stond de bibliotheek van Centrum Bovendonk in Hoeven vol met stoelen om ongeveer 130 religieuzen uit het bisdom Breda te ontvangen. Vanwege het Jaar van het Religieuze

Leven nam de bisschop met de Diocesane Raad voor Religieuzen het initiatief tot een diocesane dag voor de religieuzen uit het bisdom en allen die zich met hen verbonden weten. Het werd een dag van uitwisseling, getuigenis, bemoediging en hoop. In een getuigenis keken vier religieuzen terug op hun leven en werk. Ook werd gekeken naar het heden en de toekomst van het kloosterleven.

Eén dag lang was op 31 mei bedevaartplaats Zegge het kloppend hart van het bisdom. In het bedevaartsoord werden het Jaar van het Gebed en de drukke meimaand afgesloten. In de eucharistieviering in de ochtend werden kaarsen aangestoken uit diverse parochies en de namen van alle veertig parochies in het bisdom voorgelezen. Kinderen kleurden in de kindernevendienst grote papieren kruisen, die later in de middag met tien ballonnen opgelaten zouden worden als tientje van de rozenkrans. Na de viering volgde de processie en een kort lof bij de kapel van Onze Lieve Vrouw van Zegge.

In de middag was er een speciaal programma voor kinderen en gezinnen, waarin de Zandtovenaer met tekeningen de stichtingslegende van de Maria-verering te Zegge in beeld bracht. De dag werd mogelijk gemaakt door de vrijwilligers van de Mariawerkgroep Zegge en de diocesane werkgroep die ontstond in het Jaar van het Geloof (2012 - 2013). Bisschop Liesen vertelde tijdens de afsluiting van het Jaar van het Gebed dat het bisdom in de herfstvakantie 2019 opnieuw op bedevaart zal gaan. Door te kiezen voor een tussenliggende periode van vijf jaar (2014 - 2019) kan er een goed samenspel zijn tussen de diocesane bedevaart en de andere bedevaarten in het bisdom.

4/6 'Expertiseavond Kerkbalans 2015-2016' • 5/6 Studiedag over oecumene in Bovendonk • 6/6 Bisdommagazine over 'Leerlingen van Christus' • 6/6 Folder met nieuw cursusaanbod Sint Franciscuscentrum verzonden aan parochies • 7/6 Zondag met speciale aandacht voor diaconie • 16/6 Studiedag Liturgie 2015 over het getijdengebed • 18/6 Bijeenkomst met de PCI-besturen • 21/6 Geloofsgesprek op tv over het Getijdengebed • 28/6 Bovendonk sluit studiejaar 2014-2015 af • 29/6 Bisschop Liesen op pad met dak- en thuislozen

Het Bisdommagazine 'Leerlingen van Christus' verscheen in juni. (Foto: R. Mangold)

Op 4 juni organiseerde het bisdom een expertiseavond Kerkbalans 2015-2016. Er werd gekeken naar de inspanningen en resultaten van parochies en naar mogelijke verbeterpunten. Er waren best practices uit parochies en econoom Gerard de Rooij lichtte de cijfers van de parochies in het bisdom toe. Léon Sevriens van IPAL sprak over hoe de parochie Navision kan gebruiken met het oog op Kerkbalans. Ton Bernts, directeur van het Kaski, gaf een toelichting op de Monitor Kerkbalans. Jaarlijks onderzoekt het Kaski voor de bisdommen hoe actief parochies zijn in het benaderen van hun (niet-betalende) parochianen en in het beïnvloeden van geefgedrag. De Monitor Kerkbalans is een instrument voor parochies om hun actie Kerkbalans verder te verbeteren. Ton Bernts presenteerde de ontwikkelingen in de giften voor de actie Kerkbalans en gaf tips, zoals: vraag nadrukkelijker om een bijdrage, communiceer meer en versterk de binding met parochie en Kerk, expliciteer de effectiviteit van de gift en zorg voor feedback en 'beloning'. Later op de avond zou communicatieregisseur

Daphne van Rosendaal hierop inhaken tijdens een presentatie over de techniek en de inhoud van een goede Kerkbalans brief.

In juni verscheen het Bisdommagazine 'Leerlingen van Christus: Geloofsvorming en geloofsverdieping'. In het openingsartikel werkt rector Norbert Schnell van Bovendonk het thema 'van verondersteld geloof naar voorgesteld geloof' uit. "We zijn in een tijd aangekomen waarin de kennis van ons christelijk geloof en de beleving ervan niet meer vanzelfsprekend zijn. Bij de jongere generaties mag het geloof niet meer verondersteld worden, maar moet het opnieuw worden voorgesteld," aldus rector Schnell. In het Magazine benadrukte Mgr. Liesen dat leerling zijn niet alleen is je intellectuele bagage of handigheid vergroten, maar ook en zelfs vooral de capaciteit van je hart vergroten. Een katern presenteerde het nieuwe cursusaanbod van het Sint Franciscuscentrum.

Op 29 juni nam bisschop Liesen deel aan de 'Straattour', een wandeling met

dak- en thuislozen langs plekken in de stad Breda. De Straattour is een initiatief van de dak- en thuislozen van het Annahuis, Diaconaal Centrum Breda. De bisschop liep de Straattour samen met priesters en pastoraal werk(st)ers uit Breda en omgeving. De Straattour wordt aangeboden om de beeldvorming van dak- en thuislozen positief te beïnvloeden. Dorothe IJsseldijk, teamleider bij het Annahuis: "Als je de Straattour loopt, zie je dat dak- en thuislozen gewone mensen zijn. En dat het iedereen kan overkomen." Erwin (52): "Ik hoop dat de Straattour die we doen het makkelijker maakt om contact te maken. Kinderen die meelopen, bijvoorbeeld jullie vormelingen, zeggen dan aan het eind van de tour: 'Het valt wel mee. Daklozen zijn gewone mensen.'" Diaconaal projectmedewerker Martijn Kurstjens ('Nieuwe diaconie in de nieuwe parochie') bemiddelde in de contacten rond de Straattour. Door de Straattour kunnen parochies zich meer bewust worden van de situatie rondom de dak- en thuislozen.

Op 31 mei werden in bedevaartplaats Zegge het Jaar van het Gebed en de drukke meimaand afgesloten. (Foto: R. Mangold)

Afsluiting van het Jaar van het Gebed op 31 mei in Zegge. (Foto: R. Mangold)

Op 29 juni nam bisschop Liesen deel aan de 'Straattour', een wandeling met dak- en thuislozen langs plekken in de stad Breda. (Foto: R. Mangold)

Met Christus verbonden zijn betekent Hem concreet navolgen en rond Hem ook met elkaar verbonden zijn en blijven. Chrismamis 1 april, parochiekerk Sint Petrus' Banden te Gilze. (Foto: J. Wouters)

Op 7 november wijdde bisschop Liesen Jochem van Velthoven tot priester voor het bisdom van Breda. (Foto: J. Wouters)

Mgr. Ernst en Mgr. Van den Hende bij de wijding van Jochem van Velthoven op 7 november. (Foto: J. Wouters)

Lopend Vuurtje 2015 vond plaats op 3 oktober in Bergen op Zoom. (Foto: J. Wouters)

28/6 - 3/7 Retraite Antoniushuis • Activiteitenoverzicht Sint Franciscuscentrum najaar 2015 • 9/7 Aandacht voor nieuw RK Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag • 19/7 Bidden en ziekte. Geloofsgesprek Edwin van Dijk (Omroep RKK) • 21/7 De Wereldjongerendagen 2016 voor jongeren uit Breda • 9/8 Bidden voor je kinderen. Geloofsgesprek met Petra Corbet (Omroep RKK) • 28/8 Heilig Jaar van Barmhartigheid: Voorbereidingsbijeenkomst pastorale teams • 28/8 Opleiding Bovendonk start studiejaar met 7 nieuwe studenten

In augustus startten de voorbereidingen voor de opening van het Heilig Jaar. (Foto: R. Mangold)

Sinds 1 mei 2015 kunnen meldingen van grensoverschrijdend gedrag in de Rooms Katholieke Kerk in Nederland worden gedaan bij het nieuwe RK Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag. Om mensen hierop attent te maken werden een affiche en verwijskaartjes gemaakt. Deze verwijzen naar de website www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl en geven aan: "Het gedrag van degenen die pastoraal werkzaam zijn kan mensen inspireren en motiveren. Wanneer dat gedrag echter grenzen overschrijdt, kan het ook aanstoot geven en het geloof van mensen ondermijnen. Het bevorderen en handhaven van de sociale veiligheid in de RK Kerk is van groot belang." Daarom wordt eenieder die in de RK Kerk werkzaam is opgeroepen zich te richten naar de Gedragscode Pastoraat. Het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag is van groot belang. Via de campagne 'Maak er een punt van' (www.maakereenpuntvan.nl) werd bij parochiebesturen aandacht gevraagd voor aandacht voor de preventie van grensoverschrijdend gedrag.

Vanwege het heilig Jaar van Barmhartigheid (8 december 2015 - 20 november 2016) vond op Bovendonk in Hoeven op 28 augustus een bijeenkomst plaats voor pastorale teams. Op deze bijeenkomst schetste het bisdom de voornemens voor het Heilig Jaar en werd onderling nagedacht en uitgewisseld over de mogelijkheden om in de parochies vorm te geven aan het heilig Jaar van de Barmhartigheid. Bisschop Liesen en diaken Vincent de Haas verzorgden inhoudelijke inleidingen. De bisschop stond met name stil bij de Bijbelse en historische achtergronden van het Heilig Jaar. Nadat in 1291 bij het beleg van Akko de laatste christelijke vesting in het Heilig Land was gevallen, nodigde de toenmalige paus de gelovigen uit om in dat Heilig Jaar naar Rome te pelgrimeren. Het was aanvankelijk de bedoeling dat iedere vijftig jaar een dergelijk Heilig Jaar zou plaatsvinden. Feitelijk vindt het Heilig Jaar om de vijftig jaar plaats, terwijl er ook extra Heilige Jaren georganiseerd zijn, zoals in 1983 en het huidige Heilig

Jaar. Diaken De Haas sprak over de Bijbelse wortels van het begrip barmhartigheid. Hij wees in dit verband op de barmhartige Samaritaan die tot het diepst van zijn ingewanden geraakt wordt door datgene wat hij ziet. Vandaar komt hij in beweging. De start van het heilig Jaar van Barmhartigheid, 8 december 2015, is precies vijftig jaar na de sluiting van het Tweede Vaticaans Concilie (1962 -1965). De zalige paus Paulus VI gaf daarbij aan dat liefde de voornaamste karaktertrek van het Concilie was en de parabel van de barmhartige Samaritaan het model van de spiritualiteit van dit Concilie. Bisschop Liesen: "Van harte hoop ik, dat het heilig Jaar van de Barmhartigheid ons helpt in ons bisdom de boodschap en de werking van Gods barmhartigheid beter te verstaan en te ondergaan, en dat het Heilig Jaar ons aanmoedigt onze roeping te horen en te beantwoorden om barmhartigheid aan onze naasten te betonen."

1/9 Vicarissen treden toe tot het Bisdombestuur • 1/9 Start diocesaan project gezinspastoraat • 1/9 Parochievisitatie bisschop Lievevrouweparochie Bergen op Zoom • 9/9 Nederlandse Bisschoppen roepen op tot hulp aan vluchtelingen • 11/9 Handleiding parochieboeken' geactualiseerd • 13/9 Jongerenbijeenkomsten van start • 16/9 Bisschoppen schrijven brief bij 'Heilig Jaar van de Barmhartigheid' • 18/9 Ontmoeting emeriti en pastoraal werk(st)ers met pensioen • 21/9 Terugkomavond nieuwe parochiebestuurders • 22/9 Parochievisitatie bisschop JUB Breda • 25-27/9 Misdiensweekend 2015 • 26/9 'Dubbelnummer' Bisdommagazine over barmhartigheid • 28/9 Expertise-avond kostenbeheersing • 29/9 Start geloofscursus Sint Franciscuscentrum

Op 1 september 2015 startte het driejarige diocesane project gezinspastoraat. (Foto: R. Mangold)

Per 1 september 2015 startte het project gezinspastoraat. Brechje Loenen werd aangesteld als projectmedewerker (halftijds voor drie jaar). Het project ondersteunt pastorale teams in bestaande initiatieven en helpt nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Het project richt zich op parochies en de wensen en mogelijkheden die pastorale teams ter plekke zien. Daarnaast zijn er diocesane activiteiten op basis van elders beproefde methodes, zoals de huwelijkszondag (18 oktober).

Op 13 september begon een nieuwe serie diocesane jongerenbijeenkomsten (18 tot 30 jaar). De bijeenkomsten vinden ongeveer één keer per maand plaats op verschillende plekken in het bisdom. De eerste keer werd aangesloten bij de eucharistieviering in de kathedraal. Daarna volgde een programma in de bijruimte. Nina Mertens, sinds 1 juli 2015 projectmedewerkster voor het jongerenwerk, coördineert de bijeenkomsten. Deze zijn bedoeld voor ontmoeting, geloofsverdieping en onderlinge uitwisseling. Inhoudelijk staan de bijeenkomsten dit jaar in het teken van de zaligsprekingen (Matteüs 5)

en de Wereldjongerendagen 2016 in Krakau.

Op 26 september verscheen het eerste van twee Bisdommagazines over het thema barmhartigheid. Barmhartigheid doen en barmhartigheid ondervinden zijn twee kanten van dezelfde medaille. Daarop wijst paus Franciscus in de bul waarmee hij het Heilig Jaar aankondigde. Het Bisdommagazine van september werkte beide thema's uit. Het tweede Magazine verscheen op 28 november. Paus Franciscus roept op om de werken van barmhartigheid in het Heilig Jaar concreet in te oefenen om nog meer instrument van Gods barmhartigheid te worden. Daarom bevatte het blad uitneembare kaartjes van de werken van barmhartigheid, als een zichtbare reminder om werk te maken van barmhartigheid in het leven van alle dag.

Op 28 september vond de expertiseavond kostenbeheersing plaats, in het verlengde van eerdere expertiseavonden over fondsenwerving en Kerkbalans. De ongeveer veertig deelnemers hoorden van een drietal parochies wat zij deden om kosten terug te brengen.

Samenvoeging van parochies is een kans om kosten terug te brengen, maar zeker de programmakosten dalen niet automatisch na een fusie. "Vroeger had elke kerk één koor," vertelde een van de deelnemers, "Nadat kerken zijn gesloten, zijn er vaak meer koren per kerkgebouw. Dat wil zeggen dat de kosten voor de dirigenten en organisten blijven." Bij de programmakosten moet ook worden gedacht aan de kopieerapparaten. Contracten daarvoor lopen vaak langere tijd door. Dat betekent dat er een gesprek met de leverancier nodig is om een contract open te breken. De aanwezige bestuurders constateerden dat het zaak is om in de samengevoegde parochie de financiële administratie te harmoniseren. Alleen zo ontstaat een adequaat inzicht in de kosten per locatie en kan blijken waar er mogelijkheden zijn voor besparing. Op de avond werden onderling volop praktische tips uitgewisseld. Parochies met meer kerkgebouwen kunnen kiezen voor één energieleverancier, de onderhandelingen starten en zo besparen op de kosten. En ook centrale inkoop van de kaarsen kan een aanzienlijke besparing geven.

3/10 Lopend Vuurtje 2015 • 3/10 Dirigenten- en organistendag in teken Heilig Jaar • 5/10 Bijeenkomst over 'Laudato Si' van paus Franciscus • 9/10 Bisschop bezoekt Cambreurcollege • 12/10 Start Basiscursus Parochiebestuur 2015 • 16/10 Training voor personen en groepen die kerken openstellen • 18/10 Eerste Huwelijkszondag • 20/10 Parochievisitatie bisschop parochie H. Maria Sterre der Zee Hulst • 28/10 Jongerenbijeenkomst in Vlissingen

Op 18 oktober vond voor de eerste keer de diocesane huwelijkszondag plaats. (Foto: R. Mangold)

Op 3 oktober organiseerde het Sint Franciscuscentrum de jaarlijkse dirigenten- en organistendag. Een van de hoogtepunten was het gezamenlijk aanleren van de hymne voor het heilig Jaar van de Barmhartigheid. De melodie van de hymne is een mix van Taizé-muziek en de traditionele psalmodie, zoals deze in abdijen gepraktiseerd wordt. Het terugkerende refrein "en eeuwig duurt zijn barmhartigheid" is ontleend aan Psalm 136. Tijdens de gezamenlijke afsluiting werd de hymne onder orgelbegeleiding gezongen. De deelnemers bereidden zich zo voor op de viering van de opening van het Heilig Jaar in december.

Tijdens een bijeenkomst in het bisschopshuis op 5 oktober stonden priesters, diakens, en pastoraal werk(st)ers stil bij de nieuwste encycliek van paus Franciscus 'Laudato Si'. Pastoraal werker Frans Verkleij sprak over de inhoud van de encycliek. Hij is naast pastoraal werker bioloog. In de encycliek analyseert paus Franciscus wat er met ons gemeenschappelijk huis, de aarde,

gebeurt. Het leefmilieu gaat achteruit. Het zijn de armen die de klappen krijgen en dit het meest merken. De paus wijst op de menselijke wortels van de ecologische crisis. Daarna ging Jos de Kreek in op hoe je duurzaam kunt werken in de parochie. Jos de Kreek is medewerker van het bisdom voor projecten en ICT en heeft een bijzondere belangstelling voor duurzaamheid. Hij deed concrete suggesties om de kerkelijke gemeenschap te vergroenen. Hij lichtte onder meer de website www.groenekerken.nl toe. Op deze site is onder meer een toolkit te vinden voor duurzaam kerkbeheer.

Op 18 oktober vond de diocesane huwelijkszondag plaats. De huwelijkszondag wordt al enkele jaren in meerdere bisdommen georganiseerd. In Breda vond hij nu voor het eerst plaats, in de kathedraal van Breda, tijdens de Gezinssynode in Rome (4 - 25 oktober). Brechje Loenen, projectmedewerker gezinspastoraat, coördineerde de dag. Er zijn veel vragen en zorgen over de pastorale zorg voor

degenen die de pijn hebben van een mislukt huwelijk. Tegelijkertijd is er de verantwoordelijkheid om degenen die gehuwd zijn handreikingen te geven om hun huwelijk te versterken en bekrachtigen, juist omdat het niet evident is dat een huwelijk ook een succes wordt. Het was een bijzondere dag met als hoogtepunt de vernieuwing van de trouwbelofte. Bisschop Liesen. "Elk huwelijk kan op een dag een reden vinden om ermee te stoppen, net als elke priester of religieuze in die verleiding kan komen. Toch is het huwelijk meer dan een afspraak van twee mensen. Als sacrament deelt het huwelijk in de liefde van Christus, die zijn 'Ja' nooit terugneemt. Daarom is het voor iedereen ook zo belangrijk om te zien dat er echtparen zijn die trouw zijn en blijven en daarvan getuigen. Een huwelijk is echt een roeping waarvan de liefde uitstraalt naar de wereld."

3/11 Caritassen spreken over thema van de vluchteling • 5/11 VPV-dag over vluchtelingen • 5/11 Voorbereiding parochies en caritasinstellingen op ANBI publicatieplicht • 6/11 Diaconaal werkbezoek bisschop Liesen aan de gemeente Etten-Leur (schuldhulpverlening)

De ANBI-publicatieplicht past bij de openheid die van kerkelijke instellingen verwacht mag worden en sluit aan bij de wens van schenkers om open en transparant geïnformeerd te worden. (Foto: R. Mangold)

Op 3 november stond de bijeenkomst van het bisdom en de PCI's in het teken van de vluchteling. Diaken Peter Hoefnagels (parochie H. Bernardus van Clairvaux te Oudenbosch) leidde de aanwezigen door relevante paragrafen uit het Compendium voor de sociale leer van de Kerk en langs publicaties en uitspraken van bisschoppen en paus Franciscus. Het tweede deel van de avond stond in het teken van uitwisseling over de vraag wat je als PCI kunt doen.

Diaken Hoefnagels sprak ook op 5 november tijdens de jaarlijkse VPV-dag. Bisschop Liesen opende de dag. Hij memoreerde dat paus Franciscus oproept om de deuren van ons hart te openen en mensen te ontvangen. De Nederlandse bisschoppen vroegen om gebed en verzochten parochies om een deurcollecte met een bestemming voor opvang in Nederland en in de regio. Deze kerkdeurcollecte (op 20 september) bracht in totaal €75.000 op. Sebastiaan van der Zwaan, directeur van Justice and Peace, gaf aan dat er het afgelopen jaar 3.440 mensen verdronken. Hij

sprak over de oorzaken van de blijvende migratiestromen, zoals oorlog en geweld. De meeste opvang vindt plaats in de regio, veelal ontwikkelingslanden, maar aanhoudende conflicten noodzaken om de regio te verlaten. In de middag gingen beide inleiders in twee sessies in gesprek met de deelnemers.

In november zijn besturen van parochies en PCI's per brief geïnformeerd over de ANBI publicatieplicht (1 januari 2016). De Rooms-Katholieke Kerk in Nederland is door de Belastingdienst erkend als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). De publicatieplicht houdt in dat op een website een aantal gegevens dient te worden gepubliceerd, zodat geïnteresseerden deze gegevens eenvoudig kunnen raadplegen. Deze publicatieplicht past bij de openheid die van kerkelijke instellingen verwacht mag worden en sluit aan bij de wens van schenkers om open en transparant geïnformeerd te worden over het bestuur, de inkomsten en bestedingen van parochies en PCI's. De gegevens zijn bekend bij de bisdommen, die

daarom voor parochies en PCI's zullen regelen dat alle benodigde gegevens gepubliceerd worden (in het bisdom Breda op de diocesane website).

Op 6 november bracht bisschop Liesen na de Antoniusacademie over schuldenproblematiek (20 maart) een werkbezoek aan de gemeente Etten-Leur. De bisschop sprak onder meer met burgemeester Van Rijnbach en met wethouder Van Hal. Diaken Egbert Bornhijm was lid van de bisdomdelegatie. Hij constateerde een grote gezamenlijke inzet voor mensen die door schulden in de problemen komen, of die door problemen in de schulden komen: "De gemeente Etten-Leur neemt deze problematiek heel serieus, de maatschappelijk werkers en de budgetcoach gaven blijk van een hele grote betrokkenheid en daarnaast was duidelijk de wil van de katholieke en protestantse diaconieën om mee te zoeken naar nog meer wegen om mensen in nood bij te staan."

7/11 Priesterwijding Jochem van Velthoven • 8/11 Geloofsgesprek over huwelijk en gezin (Omroep RKK) • 8/11 Gebedskring roepingen op Willibrordzondag • 8-10/11 Bovendonkacademie huwelijks- en gezinspastoraat • 10/11 Bijeenkomst teamassistenten over de Parochieboeken • 11/11 Presentatiedag Biddende Moeders • 13/11 Bisschop bezoekt RK basisschool De Jacinta • 17/11 Parochievisite bisschop Immanuelparochie • 16 en 17/11 Startavonden Vastenactie en Vastenestafette 2016 • 22/11 Inschrijving WJD-reis bisdom Breda geopend • 28/11 Bisdommagazine Barmhartig zoals de Vader • 30/11 Afsluiting Basis cursus parochiebestuur • 13/12 Diocesane opening Heilig Jaar • 19/12 ChristmasFever binnenstad Breda (gezinspastoraat) • 20/12 Jongerenbijeenkomst barmhartigheid in Roosendaal

Op 7 november wijdde bisschop Liesen Jochem van Velthoven tot priester voor het bisdom van Breda. (Foto: J. Wouters)

Op 7 november wijdde bisschop Liesen door gebed en handoplegging Jochem van Velthoven (37) tot priester voor het bisdom van Breda. Tijdens de eucharistieviering waarin de priesterwijding plaatsvond, karakteriseerde rector Schnell de wijdeling als een man van vreugde. Hij bezit, aldus de rector, de geschonken vreugde van de Heer. Hij heeft deze in zijn leven toegelaten om zo een dienaar van de vreugde te zijn. Bisschop Liesen wees in zijn homilie erop dat Jezus zijn leerlingen de opdracht geeft om alle mensen het Rijk Gods te verkondigen en hen te dopen. Van meet af aan riep Jezus vissers van achter hun netten en tollenaars uit hun tolhuis om dat levenswerk van Hem met Hem te delen. Jezus roept nog steeds mensen om zijn leven te delen. "Jezus riep vissers, tollenaars, Hij riep Willibrord. Hij roept zelfs accountants, zoals Jochem, uit hun kantoor. Er is geen plek waar Hij niet roept. Er is geen plek waar mensen niet zouden kunnen antwoorden," aldus de bisschop. Bij de wijding waren aanwezig emeritus-bisschop Ernst van Breda en

de voormalige bisschop van Breda, Mgr. Van den Hende van Rotterdam.

Op 8 december opende paus Franciscus bij de start van het Heilig Jaar de heilige deur van de Sint Pieter in Rome. Daarna volgden op zondag 13 december bisdommen wereldwijd. Bisschop Liesen opende de heilige deuren in de basiliek van de HH. Agatha en Barbara in Oudenbosch en de H. Antoniuskathedraal in Breda. Vicaris Verbeek deed dit in de basiliek van de H. Johannes de Doper in Oosterhout en de basiliek van de H. Willibrordus te Hulst. Overall klonk de sfeervolle hymne van het heilig Jaar 'Misericordes sicut Pater' en werd de plaquette die door de Oudenbossche edelsmid Rinus Bouwmeester vervaardigd is op een deur of pilaar bevestigd. Bij de opening van de deur werden uitgesproken: "Dit is de poort van de Heer: laten wij erdoor binnengaan om barmhartigheid en vergeving te verkrijgen." Daarna werden als herinnering aan het doopsel de gelovigen besprenkeld. De evangelielesing (Lucas 3, 10-18)

opende met de vraag van mensen aan Johannes de Doper: "Wat moeten wij doen?" Johannes antwoordt hen: "Wie dubbele kleding heeft, laat hij delen met wie niets heeft, en wie voedsel heeft, laat hij hetzelfde doen!" De bisschop preekte over Jezus die de deur is, die ons de Vader leert kennen. De heilige deuren mogen Gods barmhartigheid doen ervaren en de kracht geven om zelf barmhartig te zijn. Tenslotte was er de wens van de bisschop: "Dat dit een jaar van genade en barmhartigheid mag zijn. Dat het Heilig Jaar ons mag raken en veranderen, zodat we aan het einde ervan niet meer dezelfde zijn als vandaag."

Op 15 november 2016 zal er in Rome een Nederlandse dag zijn. Het bisdom nodigt gelovigen in het bisdom van harte uit voor de zesdaagse bedevaart naar Rome (14-19 november) die wordt georganiseerd door de VNB (www.vnb.nl).

FINANCIËLE PARAGRAAF

BALANS PER 31 DECEMBER 2014

	31-12-14	31-12-13
ACTIVA	€	€
Vaste activa	8.093.367	9.007.295
Beleggingen	33.143.085	29.117.994
Leningen parochies en instellingen	1.161.490	1.774.952
Vorderingen	660.506	937.679
Geldmiddelen	346.000	353.637
	43.404.448	41.191.556
PASSIVA	€	€
Vermogen	11.083.594	11.426.991
Bestemmingsfondsen	585.793	601.390
Bestemmingsreserves	671.564	356.892
Voorzieningen	200.899	518.203
Kortlopende schulden	30.862.599	28.288.081
	43.404.448	41.191.556

EXPLOITATIEREKENING 2014

	Werkelijk 2014	Begroot 2014	Werkelijk 2013
BATEN	€	€	€
Opbrengst beleggingen	1.267.660	1.148.300	1.179.571
Solidariteitsfonds parochies	1.489.219	1.435.600	1.534.958
Bijdrage caritasinstellingen	354.090	275.000	265.036
Projectsubsidies	258.913	22.700	111.897
Sint Franciscuscentrum	116.080	-	-
Doorberekende loonkosten	257.015	36.000	515.013
Giften	43.857	15.000	135.374
Overige opbrengsten	341.063	465.350	161.652
	4.127.897	3.397.950	3.903.500
LASTEN	€	€	€
Persoonskosten	1.535.686	1.448.000	2.074.279
Huisvestingskosten	151.603	176.000	307.707
Kantoor- en administratiekosten	102.389	129.000	119.348
Programmakosten	140.645	273.000	186.529
Bijdrage aan derden	443.502	351.500	487.072
Rentelasten	854.180	675.000	744.916
Overige kosten	1.535.202	304.000	414.403
	4.763.208	3.356.500	4.334.253
Saldo baten en lasten	-635.311	41.450	-430.753
Ongerealiseerd koersresultaat	965.476		542.750
Mutatie voorzieningen / fondsen	-299.074		-67.913
Saldo bijzondere baten en lasten	666.402		474.837
EXPLOITATIERESULTAAT	31.090	41.450	44.084

De jaarrekening 2014 is gecontroleerd door ABAB Accountants B.V.. Daarnaast wordt de jaarrekening voorgelegd aan het Kathedraal Kapittel en de Diocesane Raad voor Economische Aangelegenheden. Uiteindelijk stelt de bisschop de jaarrekening vast.

Het bisdom van Breda heeft in de afgelopen jaren gewerkt aan zes beleidsterreinen (geloof, pastoraat, personeel, financiën, besturen, gebouwen) om concreet uitdrukking te geven aan haar zending.

Na de herstructurering in 2013 is het Sint Franciscuscentrum opgericht. Het Sint Franciscuscentrum ondersteunt gelovigen die bouwen aan Kerk en

samenleving binnen het bisdom van Breda. Het geloof staat daarbij voorop. In het verleden mocht het geloof als bekend worden verondersteld. In deze tijd wil het Sint Franciscuscentrum het geloof opnieuw aan mensen voorstellen. Naast geloofsverdieping zoekt het Sint Franciscuscentrum naar wegen om juist ook voor de jongere generaties tot authentieke geloofservaringen te komen.

De opbrengst beleggingen is een belangrijk onderdeel van de inkomsten mede gezien de hoogte van de effectenportefeuille. In 2006 is een beleggingsstatuut opgesteld en door de bisschop goedgekeurd. In het beleggingsstatuut is opgenomen dat de middelen belegd worden op basis van

een defensief doelrisicoprofiel.

Het ongerealiseerde koersresultaat op aandelen is als bijzondere post afzonderlijk in de resultatenrekening vermeld. Het gerealiseerde koersresultaat is onder opbrengst effecten verantwoord.

De jaarrekening is overeenkomstig richtlijn 640 voor jaarverslaglegging voor organisaties zonder winststreven opgesteld.

De begroting 2016 sluit met een negatief saldo van €15.000.

A.M.C. Aarts
Econoom bisdom van Breda

BEGROTING 2015

	Begroting 2016	Begroting 2015	Werkelijk 2014
BATEN	€	€	€
Opbrengst beleggingen	1.254.500	1.123.000	1.267.660
Solidariteitsfonds parochies	1.331.000	1.385.000	1.489.219
Bijdrage caritasinstellingen	300.000	275.000	354.090
Projectsubsidies	80.000	80.000	258.913
Sint Franciscuscentrum	165.000	125.000	116.080
Doorberekende loonkosten	284.000	249.600	257.015
Giften	20.000	15.000	43.857
Overige opbrengsten	120.500	153.900	341.063
	3.555.000	3.406.500	4.127.897
LASTEN	€	€	€
Persoonskosten	1.463.000	1.475.000	1.535.686
Huisvestingskosten	173.000	176.000	151.603
Kantoor- en administratiekosten	104.500	123.500	102.389
Programmakosten	269.000	306.000	140.645
Bijdrage volgens toezeggingen	434.500	397.000	443.502
Rentelasten	810.000	658.250	854.180
Overige kosten	326.000	315.750	1.535.202
	3.580.000	3.451.500	4.763.208
Saldo baten en lasten	-25.000	-45.000	-635.311
Ongerealiseerd koersresultaat			965.476
Voorzieningen/bestemmingen	10.000	-30.000	-299.074
Saldo bijzondere baten en lasten	10.000	-30.000	666.402
EXPLOITATIERESULTAAT	-15.000	-75.000	31.090

SAMENVOEGING PAROCHIES PAROCHIES EN KERKGEBOUWEN

Het diocesane beleid zet in op versterking van samenwerking van parochies op de zes beleidsterreinen geloof, pastoraat, personeel, financiën, gebouwen en besturen, en op samenvoeging. Parochies maken één parochieplan voor het samenwerkingsverband. Belangrijk onderdeel daarin is een gebouwenplan voor de kerkelijke gebouwen. Ter ondersteuning is een speciale Analecta over gebouwen gemaakt. Beschikbaar voor ondersteuning zijn econoom Gerard de Rooij, bisschoppelijk gedelegeerde kerkopbouw Geerten Kok en de diocesane commissie kerkelijke gebouwen. Hierin zitten bestuurders die specifieke deskundigheid hebben op het terrein van de kerkgebouwen vanuit hun parochiële betrokkenheid en hun maatschappelijke betrokkenheid.

Samenvoeging parochies en caritas instellingen 2007-2015

- 1 jan 2007 Nazarethparochie Breda (vijf parochies)
- 1 jan 2008 Lievevrouweparochie Bergen op Zoom (twee parochies)
- 1 juli 2008 St. Christoffelparochie regio Halsteren (vier parochies)
- 1 jan 2010 H. Mariaparochie Walcheren (twee parochies)
- 1 jan 2010 H. Catharinaparochie Oosterhout (negen parochies, zeven kerken)
- 1 jan 2011 St. Annaparochie Steenbergen (zeven parochies)
- 1 jan 2012 St. Elisabethparochie te Raamsdonksveer (zes parochies)
- 1 jan 2012 Parochie H. Maria, Sterre der Zee, te Hulst (dertien parochies)
- 1 jan 2013 H. Andreasparochie te Oostburg (vijf parochies)
- 1 jan 2013 H. Pater Damiaanparochie te Goes (acht parochies)
- 1 juli 2013 H. Augustinusparochie te Breda (vier parochies)
- 1 september 2013 H. Bernardusparochie te Oudenbosch (zeven parochies)
- 1 jan 2014 Parochie H. Drie-eenheid te Klein-Zundert (drie parochies)
- 1 jan 2014 St. Norbertusparochie te Roosendaal (drie parochies)
- 1 januari 2016 Parochie van de Heilige Familie te Breda (drie parochies)

Parochies en kerkgebouwen per 10 januari 2016. In dit overzicht zijn de kerken die voor de eredienst gesloten zijn niet meegeteld. Wel meegeteld zijn kapellen waar elk weekend de zondagviering wordt gehouden.

SAMENWERKINGSVERBAND	AANTAL PAROCHIES	AANTAL KERKGEBOUWEN
Breda-Centrum	1 (parochie Breda-Centrum)	2
Breda Noord Oost	1 (H. Augustinusparochie)	5
Jeruzalem-Bavel-Ulvenhout	1 (Parochie van de H. Familie)	7
Prinsenbeek-Nazareth	2	4
Dongemond	1 (St. Elisabethparochie)	7
Made	1 (Vijfheiligenparochie)	3
Dongen-Rijen	2	3
Alphen-Gilze	6	6
Oosterhout	1 (H. Catharinaparochie)	7 (+ 1 toeristenkerk)
Immanuël	1 (Immanuëlparochie)	3
Etten-Leur	1 (H. Mariaparochie)	2
Zundert	3	5
Boven de Schelde	2	10 (+ 5 toeristenkerken)
W en M Zeeuws Vlaanderen	2	9 (+ 1 toeristenkerk)
Oost Zeeuws Vlaanderen	1 (parochie H. Maria, Sterre der Zee)	5 (+ 4 kerken met kapelfunctie)
Bergen op Zoom	1 (Lievevrouweparochie)	2
Halsteren-Steenbergen	2	8
De Bron-OLV in het Woud	2	8
Oudenbosch	1 (H. Bernardusparochie)	4
Roosendaal	1 (St. Norbertusparochie)	6
Rucphen	5	5
	38 parochies	111 (+7 toeristenkerken + 4 kerken met kapelfunctie)

DEELNAME AAN HET KERKELIJK LEVEN

De onderstaande tabel bevat cijfers over de deelname aan het kerkelijk leven in het bisdom van Breda in de jaren 2004, 2009 en 2014, en het aantal parochies en kerkgebouwen in het aangegeven jaar. In de laatste kolommen is de procentuele verandering opgenomen, met het verloop over 5 jaar en het verloop over de laatste 10 jaar.

	2004	2009	2014	% 09-14	% 04-14
Aantal parochianen	482.496	441.223	417.852	-5	-13
Doopsel	3.360	2.436	1.328	-45	-60
Eerste Communie	3.790	3.208	1.725	-46	-54
Vormsel	2.465	1.809	936	-48	-62
Huwelijk	685	421	173	-59	-75
Uitvaart	3.805	3.009	1.928	-56	-49
Kerkgangers	25.775	20.260	12.770	-37	-50
Vrijwilligers	24.500	19.916	16.427	-18	-33
Aantal parochies	103	87	40	-54	-61
Aantal kerkgebouwen (inc 7 toeristenkerken)	165	157	133	-15	-19

OVERZICHT PRIESTERS, DIAKENS EN PASTORAAL WERK(ST)ERS IN HET PAROCHIEPASTORAAT

Onderstaand overzicht geeft een beeld van het verwachte verloop in het aantal priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers dat werkzaam zal zijn in de parochies in het bisdom van Breda. In het afgelopen jaar is 1 priester en is 1 diaken benoemd in het parochiepastoraat.

	2015	1-1-2016	2019	2021
Priesters	24	25	25	25
Diakens	13	14	13	13
Pastoraal werk(st)ers	45	41	38	32
Totaal	82	80	76	70

Daarnaast is de verwachte toestroom uit de opleiding tot en met 2019: 2 priesters, 2 diakens en 2 pastoraal werk(st)ers.

Personeelsmutaties pastoraat

In 2015 heeft bisschop dr. J.W.M. Liesen de volgende personen voor het pastoraat benoemd, eervol ontslag verleend of de zending ingetrokken.

Per 1 januari 2015 is aan mevrouw drs. J.C.M. Stevens-Hengst eervol ontslag verleend voor haar werk voor het Sint Franciscusziekenhuis te Roosendaal.

Per 1 februari 2015 is aan de weledele heer H.A. de Vriese eervol ontslag verleend voor zijn werk bij Stichting ZorgSaam te Terneuzen.

Per 1 februari 2015 is aan de weleerwaarde heer drs. E.R. Bornhijm eervol ontslag verleend als diaken van de parochie OLV in 't Woud te Wou en de parochie De Bron in Hoogerheide.

Per 1 februari 2015 is de weledele heer drs. A.E.D. van Loveren onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de Elisabethparochie, Sluiskil benoemd tot projectmedewerker voor het diocesane project 'Uitzicht door inzet' voor de periode van 2 jaar en 3 maanden. Dit project richt zich op de toenemende vraagstukken rond verlies van arbeid en hoe parochies daarmee om kunnen gaan.

Per 1 februari 2015 is de benoeming van de weleerwaarde heer J.H. van der Laer als parochievicaris voor de Sint Elisabethparochie verlengd tot 1 maart 2018 en uitgebreid van 0,6 fte naar 1,0 fte. Tevens is vanwege de afronding van het Seniorenproject van de Vijf Heiligen Parochie i.s.m. zorgcentrum 'De Wijngaerd' te Made zijn benoeming tot projectleider met ingang van 1 maart 2015 beëindigd.

Vanwege vervroegde pensionering is per 1 maart 2015 eervol ontslag verleend aan de heer J.A.M. Schepers voor zijn werk in Zorg- en Behandelcentrum Elisabeth te Breda.

Per 1 maart 2015 is de weleerwaarde heer T.G.W. Frankemölle benoemd als onbezoldigd diaken in het pastoraal team van de H. Catharinaparochie te Oosterhout.

Per 16 april 2015 is de weleerwaarde heer P.J.A. Swinne voor 50% gaan werken als parochievicaris voor de Sint Norbertusparochie.

Vanwege de afronding van het seniorenproject Noordoost Roosendaal is de benoeming van projectleider drs. J.M.M. Damen met ingang van 1 mei 2015 beëindigd.

Vanwege de bevestiging in het ambt van predikant van de Remonstrantse Broederschap op 23 mei 2015 is de pastorale zending van mevrouw dr. P.H.H.M. Galama per voornoemde datum ingetrokken.

Per 1 juni 2015 is de hoogerwaarde heer mgr. drs. H.C.M. Lommers benoemd tot parochieadministrator van de parochie H. Willibrordus te Alphen, de parochie H. Antonius Abt te Riel, de parochie O.L.Vrouw van Bijstand te Baarle-Nassau, de parochie H. Antonius Abt te Chaam, de parochie H. Bernardus te Ulicoten en de parochie Sint Petrus' Banden te Gilze.

Per 11 juni 2015 is aan de zeer-eerwaarde heer J.H.L.M. Voeten eervol ontslag verleend als pastoor van de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart en de parochie Heilige Geest te Rijen.

Per 1 juli 2015 is de weleerwaarde heer J.J.P.M. van Velthoven benoemd tot diaken in het pastoraal team van de Sint Norbertusparochie te Roosendaal. Deze benoeming gold tot 1 november 2015.

Per 1 juli 2015 is aan mevrouw drs. Ch.M.J. Sluijsmans eervol ontslag verleend voor haar werk in het Bravis Ziekenhuis, locatie Roosendaal.

Per 9 juli 2015 is de hoogerwaarde heer mgr. drs. H.C.M. Lommers benoemd tot parochieadministrator van de parochie Heilige Geest te Rijen en de parochie Dongen en Klein Dongen-Vaart.

De benoeming van de weleerwaarde heer M.P.M. Bastiaansen als diaken voor de Immanuëlparochie is per 7 juli met één jaar verlengd tot 31 juli 2016.

Per 1 augustus 2015 is de pastorale benoeming van de weleerwaarde heer H.E.J. Grotaers tot parochievicaris van de parochies O.L.Vrouw in 't Woud te Wou en de parochie De Bron te Hoogerheide ingenomen.

Per 1 augustus 2015 is de weledele heer drs. W.M.G.M. van Reen benoemd als pastoraal werker van de parochie H. Trudo te Zundert, de parochie H. Drie-eenheid te Klein Zundert, de parochie H. Bavo te Rijsbergen en de parochies van de IPV regio Rucphen onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de H. Mariaparochie te Etten-Leur.

Vanaf 20 augustus 2015 is de benoeming van de zeereerwaarde heer P.A. Heye als pastoor van de Nazarethparochie te Breda en de parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming te Prinsenbeek op zijn verzoek teruggebracht tot 80%.

Vanwege vervroegde pensionering is per 1 september 2015 eervol ontslag verleend aan mevrouw E.M.C. Verkade-van Zantvliet als pastoraal werker van de parochies in de regio's Rucphen en Zundert.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is per 1 september 2015 eervol ontslag verleend aan mevrouw drs. C.G. Martens-Langelaan voor haar werk bij S&L Zorg, in Sterrebos en Lambertijenhof te Breda.

Per 1 september 2015 is mevrouw M.M.B. van Veldhoven benoemd tot pastoraal werker van de H. Mariaparochie te Etten-Leur onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de Sint Elisabethparochie.

Per 18 oktober 2015 is de benoeming van de weleerwaarde heer J.C.W. van Steenoven voor de parochies in regio Rucphen en Zundert met één jaar verlengd tot 17 oktober 2016 voor 0,5 fte.

Vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is per 20 oktober 2015 eervol ontslag verleend aan mevrouw drs. P.A.A. van der Made-Kortsmid voor haar werk bij Stichting De Wijngaerd te Made.

In verband met het aanvaarden van een andere baan is per 1 november 2015 eervol ontslag verleend aan de weledele heer drs. M.G.H.M. Bollerman als pastoraal werker van de Sint Elisabethparochie.

Per 15 november 2015 is de hoogerwaarde heer A.C.M. Demmers benoemd tot pastoor van de parochie H. Willibrordus te Alphen, de parochie H. Antonius Abt te Riel, de parochie O.L.Vrouw van Bijstand te Baarle-Nassau, de parochie H. Antonius Abt te Chaam, de parochie H. Bernardus te Ulicoten en de parochie Sint Petrus' Banden te Gilze onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoor van de Vijf Heiligen Parochie.

Per 15 november 2015 is de weleerwaarde heer J.J.P.M. van Velthoven benoemd tot parochievicaris van voornoemde parochies in de regio Alphen en Gilze.

Per 15 november 2015 is aan de hoogerwaarde heer mgr. drs. H.C.M. Lommers eervol ontslag verleend als parochieadministrator van voornoemde

parochies in de regio Alphen en Gilze.

Per 15 november 2015 is aan de zeereerwaarde heer J.P.M. de Bont eervol ontslag verleend als pastoor van voornoemde parochies in de regio Alphen en Gilze.

Per 15 november 2015 is aan de zeereerwaarde heer drs. J.F.J. Paes eervol ontslag verleend als parochievicaris van voornoemde parochies in de regio Alphen en Gilze.

Per 15 november 2015 is de hoogerwaarde heer drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers benoemd tot parochieadministrator van de Vijf Heiligen Parochie.

In verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd is per 13 december 2015 eervol ontslag verleend aan mevrouw M.P.C. van Oorschot-van Overveld als pastoraal werker van de Jeruzalemparochie in Breda en de parochies H. Maria Hemelvaart te Bavel en de H. Laurentius te Ulvenhout.

Personeelsmutaties bisdomkantoor

Per 6 mei 2015 is de arbeidsrelatie van Jan Brok beëindigd vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Jan Brok is de afgelopen tien jaar werkzaam geweest als studierector van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Als docent blijft hij aan de opleiding verbonden.

Per 6 mei 2015 is Ben Hartmann voor 0,3 fte benoemd tot studierector van de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk. Dit betekent dat zijn taak als secretaris-generaal van 1,0 fte per 6 mei terug is gegaan naar 0,7 fte.

Per 1 juli 2015 is Nina Mertens gestart als project-medewerker voor het project 'Jongerenwerk'. Ze heeft een aanstelling voor 3 jaar voor 0,5 fte (18 uur per week). Het doel is: in drie jaar een voldoende stabiele structuur voor jongerenwerk neerzetten. Nina Mertens zal vanuit dit jongerenproject ook de voorbereidingen starten voor de Wereldjongerendagen 2016.

Per 1 september 2015 is Brechje Loenen-Sax gestart als projectmedewerker voor het project 'Gezinspastoraat'. Zij heeft een aanstelling voor 3 jaar voor 0,5 fte (18 uur per week). Het eerste doel is om parochies te ondersteunen bij het vormgeven van hun gezinspastoraat. Daarnaast zal zij op diocesaan niveau enige evenementen organiseren. Doelgroep zijn (alleenstaande) ouders, kinderen, tieners, jongeren en aanstaande bruidsparen. De inhoud draait om het thema 'Geloof (weer) voorop'.

KERKEN IN DE STEIGERS 2016

De Sint Lambertuskerk van Wouw.

In 2016 staan vier kleinschalige projecten op stapel, zowel in de vicariaten Middelburg als Breda. Het gaat bij deze kerken om instandhoudingssubsidies op basis van de subsidiemogelijkheden vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het zijn deelplannen ter grootte van ca. €100.000 per object.

Vicariaat Breda

In Breda gaat het om de kerken van Wouw, Klein-Zundert en Achtmaal. Deze laatste twee behoren tot de parochie van de heilige Familie. De Sint Lambertuskerk van Wouw lijkt op het eerste gezicht een eerbiedwaardig middeleeuws kerkgebouw, maar is een schepping uit de periode van de wederopbouw. In Wouw lag vroeger een kasteel waar de heer van Bergen op Zoom woonde. Hij liet in zijn woonplaats een fraaie kerk bouwen. Aan het einde van de vijftiende eeuw verrees de toren en rond 1507 een kruiskerk. Deze liep al in 1581, tijdens de Tachtigjarige Oorlog, zware schade op. De kerk kwam in protestantse handen en werd later katholiek eigendom. In 1821-1822 werd hij in eenvoudige vorm herbouwd en in 1897 en 1898 door Cuypers gerestaureerd. Tijdens de Bevrijding in 1944 bleven de Duitsers, die in de toren een uitkijkpost hadden, de toren op. Heel het middenschip vatte vlam en het koorgestoelte ging verloren. Na de oorlog nam pastoor Th. Wolters het initiatief om de kerk in oude glorie te laten verrijzen en nam daarvoor de

architecten Siebers en Van Dael in de hand. Hun resultaat mag er zijn. De parochie Onze Lieve Vrouw in het Woud spant zich nu in om het gebouw, ook als kerk voor het nageslacht te behouden. Daarom is in 2014 een instandhoudingssubsidie aangevraagd binnen de mogelijkheden van de parochie en de grenzen van de subsidieregeling van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De aandacht richt zich vooral op de restauratie van de vieringtoren en het dak van de sacristie. Met name de vieringtoren is heel bijzonder. Deze heeft veel sierelementen en met lood bekleed. Ook de kroon zal hersteld worden.

De H. Willibrorduskerk in Klein-Zundert dagtekt uit 1909. Het gaat om een neo-romaanse kerk, ontworpen door de bekende architect Jan Stuyt in samenwerking met Joseph Cuypers. Links van het middenschip staat een markante toren onder een zadeldak. De kerk beschikt over een mooi orgel uit 1853, vervaardigd door de Mechelse orgelbouwer François Bernard Loret. De parochie van Klein-Zundert wordt in de twaalfde eeuw vermeldt en behoort tot de oudste van het bisdom. De H. Corneliusparochie te Achtmaal is van recenter datum. Deze is in 1862 opgericht. In 1863 is de kerk gebouwd naar een ontwerp van P. Soffers. De kerk is in de loop van de geschiedenis herhaaldelijk vergroot. Achtmaal genoot bekendheid als bedevaartplaats van de H. Cornelius.

Vicariaat Middelburg

In Zeeland is voor twee kerken in de H. Elisabethparochie een instandhoudingssubsidie aangevraagd, te weten Philippine en de H. Maria Hemelvaart te Zuiddorpe. Philippine is bekend van de mosselteelt. Het is een oude vesting, gesticht in 1505 door de hertog van Bourgondië, Philips de Schone. De huidige kerk verving een voorganger die tijdens de bevrijding in 1944 verwoest is. Het is een koepelkerk met een voorhof en een toren. De kerk is gebouwd in de trant van de Bossche School. De kerk bezit fraaie interieurstukken waaronder een werk van Niels Steenbergen. Zuiddorpe behoort tot de onontdekte parels van Zeeuws-Vlaanderen. De kerk ligt aan een brinkachtig dorpsplein, omgeven door mooie herenhuizen en waar het onder de lindes goed toeven is. Zuiddorpe is een oude plaats. Er is in 1236 al sprake van een parochie. De huidige kerk van Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming is ontworpen door de bekende Bredase architect P.J. van Genk. In de kerk bevindt zich een zeventiende-eeuwse rijk beeldhouwde preekstoel met afbeeldingen van de vier evangelisten op de kuippanelen. De kerk was daardoor ook een monument. Vermeldenswaard zijn verder de kruiswegstaties van A. Windhausen (1906-1907) en het orgel. Om de kerk heen ligt het kerkhof met verschillende belangrijke grafmonumenten.

Hans de Jong & Frank van der Linden

Sint-Jooskappel - Breda

**Restauratie
Renovatie
Transformatie
Service & Onderhoud
Nieuwbouw**

de Bonth van Hulten
wij maken het

De Bonth van Hulten - www.debonthvanhulten.nl - 073 511 90 22

**SLIM
MET BRIM**

Monumenten zijn de ziel van ons verleden. Onderhoud is nodig om de karakteristieke gebouwen te behouden voor de toekomst. Om monumenteigenaren tegemoet te komen, heeft de overheid subsidies in het leven geroepen als BRIM. Dankzij BRIM en onze deskundige medewerkers wordt de toren van de kerk H. Lambertus weer in oude luister hersteld. De toren staat er straks weer fier bij. **MAAK DE TOEKOMST**

nico de bont | TBI www.nicodebont.nl

www.weeknederlandsemissionaris.nl

**Geloven
in de ander**

**Steun de Week
Nederlandse
Missionaris
Pinksteractie
7 t/m 15 mei**

Steun ons op IBAN:
NL30 RABO 0171 2111 11

**6-DAAGSE
bedevaart Rome**

Dé katholieke reisorganisatie voor pelgrims met bijzondere bestemmingen

Bisdom van Breda nodigt parochianen van harte uit deel te nemen aan deze pelgrimage die georganiseerd wordt door VNB

vnb. van 14 t/m 19 november 2016

T 073 681 81 11
E info@vnb.nl
W www.vnb.nl

www.dejosteigers.nl

DEJO STEIGERS

PRIESTER OF DIAKEN WORDEN VANUIT JE BEROEP!

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:
T 0165 504277
E info@pdob.nl
I www.pdob.nl

Hofstraat 8 · 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
NL 93 ING B 0002 5806 80
t.n.v. Stichting PDOB te Breda

Algemeen Nuz
Bovendonk
ANBI

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

Lourdes

Abdijentocht / Banneux

Ierland / Israël / Polen

Rome / Santiago de Compostela

Zuid-Italië

Huis
voor
de
Pelgrim

Huis voor de Pelgrim Raadhuisplein 1 6226 GN Maastricht
043 – 3215715 www.huisvoordepelgrim.nl

Vastenactie
helpt
in
Oeganda

Langdurige droogte gevolgd door overvloedige regenval, laat de oogsten in Noord-oost Oeganda mislukken. Mensen lijden daardoor honger. Boer Gabriel leerde nieuwe landbouw- en irrigatie-technieken. Zijn gezin heeft nu voldoende te eten.

**Help mee, zodat we meer boeren
op weg kunnen helpen!**

Meer weten?

Kijk naar de film over Gabriel en de andere boeren in het Katakwidistrict op onze website:
www.vastenactie.nl/projecten/oeganda

IBAN: NL21 INGB 000 000 5850

Even minderen voor een ander

VASTENACTIE